

NOCTUA

SIVE

NOVA EX BIBLIOTHECA VETERINARIA

Kiadja a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Könyvtár, Levéltár és Múzeum

18. évfolyam (2014) 3. szám

EAHIL, Róma, 2014

Idén Róma, az örök város adott otthont az European Association for Health Information and Libraries (EAHIL) 2014. június 11-13. között, tizennegyedik alkalommal megrendezett konferenciájának.

A SZIE Állatorvos-tudományi Könyvtár képviseletében a konferenciára az „Állatorvos-tudomány és szabad hozzáférés” témában vizsgálódó – Winkler Bea kolléganőmmel közösen készített – tanulmányunk eredményeit illusztráló poszterrel nevezünk be. (A tanulmány teljes szövege a *Noctua* előző számban olvasható.) A poszter az EAHIL konferencián első alkalommal résztvevők között a „legjobb poszter” kitüntetést nyerte el.

történetesen az OLVASÁS és a KÖNYVTÁR kezdeteiről rendeztek kiállítást – szintén emlékeztetessé teszi a Rómában töltött néhány napot.

A skóciai Edinburgh városában tartandó, jövő évi konferencia legalább annyira érdekesnek ígérkezik, mint az ideje, noha egy lényeges dologban már most biztos, hogy nem tudja felülmúlni Rómát, ... ti. a júniusi kánikulában!

A SZIE Állatorvos-tudományi Könyvtáron kívül a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Kenézy Élettudományi Könyvtárának munkatársai is részt vettek a konferencián, a „Kutatóintézeti könyvtárak szerepe a tudásmenedzsmentben” című poszterrel (ld. alább). Ezen aktuális és releváns téma azért is fontos számunkra, mivel könyvtárunk is az információ és tudásmenedzsment legújabb lehetőségeit igyekszik kiaknázni a felhasználó javára, az intézményi repozitórium (HuVetA) fejlesztése vagy egy új honlap elkészítése által. Noha a nyugat-európai ötletek és példák sokat segítenek, egy hazai példa számunkra minden szempontból több és fontosabb mondanivalóval bír, annál is inkább, mivel a DEA az intézményi repozitóriumok ranglistáján igen előkelő helyet

A konferencia előestéjén, az első alkalommal résztvevő információs szakemberek, egészségügyi és állatorvos-tudományi könyvtárosok számára rendeztek találkozót az Nemzeti Egészségügyi Intézet (Istituto Superiore di Sanità) könyvtárának munkatársai. A Könyvtár Ritka Könyvek Gyűjteményének megtekintése mellett bőven akadt idő játékos ismerkedésre, beszélgetésre az isteni sütemények és a finom olasz bor kortyolgatása közben.

A 2014. június 11-én kezdődő konferencián az egészségügyi könyvtárakban alkal-

mazható technológiák, egészségügyi információ-menedzsment, egészségügyi könyvtárak gazdasági stratégiái, tudásmetria, valamint tudományos kutatás tematikában lehetett előadásokat hallgatni, kerekasztal-beszélgetéseken, speciális szakterületekben érdekelt csoportok (pl. állatorvosi könyvtáraké) vitáiban részt venni. A számos érdekes előadás közül főként az egészségügyi könyvtárakban alkalmazható technológiák (digitális könyvtár, virtuális/webes szolgáltatások, adatbázisok stb.), a kutatással (információgyűjtés, könyvtáros-kutató együttműködés lehetőségei stb.) a jövő könyvtárával, a könyvtárosok szakmai fejlődésével kapcsolatos témákban voltunk érdekelték.

Mivel karunk, könyvtárunk a tudomány egy igen specifikus, kis területére koncentrálnak, alkalmunk nyílt e speciális érdekcsoport európai és tengerentúli képviselőivel közelebbi ismeretséget kötni. Az állatorvosi könyvtárakat képviselő szakemberek kis csoportja legalább annyira sokszínű és soknemzetiségű volt, mint a konferencia maga. A hangulatos Navona téren elköltött közös vacsorát és „szakmai” megbeszélést svéd, norvég, francia, angol és amerikai kollégák társaságában töltöttük.

A Nemzeti Könyvtárban (Biblioteca Nazionale Centrale di Roma), a Borghese Galériában, a Colosseumban tett villámlátogatás – ahol

foglal el: magyar viszonylatban első, a világranglistán pedig a 239-ik.¹

A Debreceni Egyetem (DE) online tudományos profilja az igen találóan iDEÁ-nak elnevezett portálrendszer, amely az intézmény múltját – jelenét – jövőjét hivatott bemutatni „Tradicció”, „Tudomány”, és „Tehetség” nevű portáljai által.² A felhasználói szintű iDEA szolgáltatások legfontosabbika a *Tudóstér*, amely az egyetem kutatóinak és kutatási egységeinek profil-adatbázisa (publikációs lista, statisztikai modulok). A felhasználói szintű szolgáltatásokat a *PuLi* (tudományometriai szolgáltató csoport), és a 2006-ban létrehozott elektronikus archívum/intézményi repozitórium, a *DEA* egészíti ki. A portálon való navigálást/keresést az *iDEalista* kereső biztosítja.

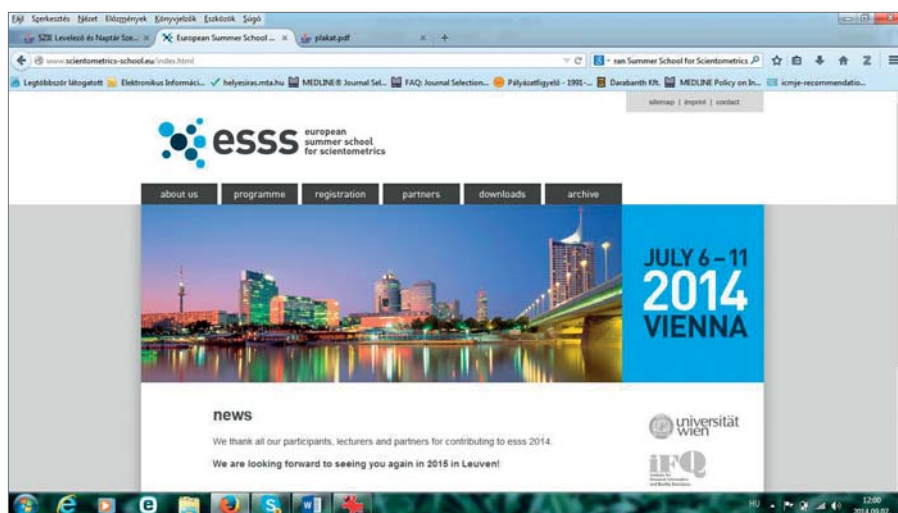
Ami a jövőt illeti, a debreceni kollégák által megfogalmazott célok számunkra is iránymutatóak. Egy meghatározott tudásmenedzsment stratégia alapján a könyvtár nemcsak az információ és tudás gyűjtéséhez, rendszerezéséhez, hozzáférhetővé tételéhez biztosítja a technológiai háttérrel, hanem elősegíti a tudásmegosztást, a nemzetközi elvárásokhoz és színvonalhoz való felzárkózást, az országos és nemzetközi együttműködést, ezáltal is növelve az intézmény láthatóságát és hatását nemzetközi viszonylatban. (B.M.)

Egy hét tudománymetria az Európai Tudománymetriai Nyári Egyetemen

2014. július 6. és 11. között zajlott Bécsben a tudományos teljesítmény mérésének legmagasabb szintű továbbképzése, a European Summer School for Scientometrics. Az előadók a tudományterület élvonalából kerültek ki, valamint a Thomson-Reuters és az Elsevier szakemberei is bemutatták a Web of Science és a Scopus legújabb fejlesztéseit, illetve az általuk forgalmazott tudománymetriai eszközöket. A rendkívül intenzív továbbképzésen 50, főleg európai hallgató vett részt, jellemzően felsőoktatási könyvtárak könyvtárosai, de voltak résztvevők egyetemi és állami adminisztrációs területről, pályázati ügynökségektől, és volt 3 PhD-hallgató is.

A feszített program a tudományos teljesítmény mérésének elméletét, történetét, jelenlegi gyakorlatát és fejlődési irányait ölelte föl, előadások, bemutatók és feladatmegoldó szemináriumok formájában, napi 8-9 órában. Mivel az előadók és gyakorlatvezetők maguk is gyakorló tudománymetrikusok, praktikus, jól használható ismeretanyagot közvetítettek, amin keresztül bepillantathunk az egyetem tudománymetriai gyakorlatába is.

Áttekintettük a felhasználható adatforrásokat – a magyar bibliometrikus ezen a területen az MTMT-nek hála, külföldi kollégáinál részben jobb helyzetben van, mivel nemzeti publikációs adatbázis még csak néhány országban üzemel, és az idézettségi adatok hozzárendelése ezekben sem jellemző. A

külső adatforrásoknál aztán fordul a kocka, hiszen a szélesebb körű adatbázis-előfizetésekkel, bővebb forrásokkal rendelkező nagy európai egyetemek előnye itt nagyságrendi. Ugyanez áll az élmunka-, gépidő- és programozási kapacitás-igényes adattisztítási, adatbővítési és adatbázis-építési feladatokra is. Figyelemre méltó, hogy idézettségi adatok gyűjtésekor a citációs adatbázisokkal egyenrangú adatforrásként használják a Google Scholar és Books alkalmazásokat.

Az osztályozás és rangsorolás forrásai, eszközei és folyamatai – ezeknek főként a publikálásra legmegfelelőbb folyóirat kiválasztásánál látjuk hasznát – volt a következő blokk. A trendek azt mutatják, hogy – minden finomítás és új mutató, pl. az 5 éves idézettség ellenére – az akadémiai világ egyre szkeptikusabb az ISI impakt faktor iránt. Bár az élettudományokban egyeduralma egyelőre töretlen, más tudományterületek, mint az informatika és a matematika a webes „láthatóságot” jobban figyelembe vevő metrikák, például a SCLmago Journal and Country Rank felé fordultak.

A jelenlegi vezető trend a kollaborációs hálózatok elemzésén alapuló metrikáké. Földrajzi, intézményi, tematikus és szerzői szempontú – társszerzőségi vagy hivatkozási – hálózatokat ábrázolhatunk és elemezhetünk mikro (pl. személy) mezo és makro szinten. Meghatározhatjuk egy adott tudományterület vagy kutatási téma csomópontjait – melyik intézettel vagy szerzővel érdemes együtt publikálni, melyik multicentrikus kutatócsoporthoz célszerű csatlakozni. Az osztályozási fogalmak segítségével körvonalazhatjuk a tudományterületek legfelkapottabb kutatási témáit (hot topics), az intézmény számára ígéretes interdiszciplináris témákat, és előre jelezhetjük a közeljövő trendjeit. A számítástechnikai kapacitással jól elerestett nagy egyetemek teljesszöveg-elemzéssel készítenek nagy pontosságú előrejelzéseket, elemzéseket.

Mindehhez az elsajátítottakon kívül még eszköz, forrás – élmunka, gépidő és progra-

mozói kapacitás –, és nem kevés idő is szükséges. A képzésen bemutatott eszközöket is, a forrás pedig az igénybe vevő intézmény céljain és eltérő költségén múlik. A világ nagy egyetemei – és most már az egyre kisebbek is – rangsorbeli helyük megőrzése vagy az előrelépés érdekében nagy mértékben támaszkodnak tudománymetrikusai szolgáltatásaira. (B.K.)

Kapcsolat a gyakorlattal

Míg egy-egy szakembernek csak a saját szűkebb szakterületének irodalmát, információit világát kell követnie, a könyvtáros jó, ha mindenről tájékozott. E szükségképpen felszínes áttekintésnek azért eléggé megalapozottnak kell lennie ahhoz, hogy egyrészt a könyvtár szolgáltatásaiba beemelt nyomtatott és elektronikus források relevanciáját meg tudjuk ítélni, másrészt megértsük azokat a szakmai kérdéseket, amelyek megoldásában közreműködésünket kérjük. Természetesen az áttekintés megszerzése csak úgy, mint a két fenti feladat végrehajtása a szakemberekkel szoros együttműködésben valósul meg.

A nyári „uborkaszezon” (valójában az olvasók nélkül végzendő számtalan háttérfeladat időszaka) alkalmas arra, hogy kissé ráérősebb szakmai kirándulásokat tegyünk a valós és a virtuális világban egyaránt.

Ebben az évben a Múzeumok Éjszakáján nagy sikerrel feldolgozott teljes világ bizonyult továbbgondolásra érdemesnek. Már az éjszaka előkészítéseként látogatást tettünk a Magyar Tejipari Kísérleti Intézetben, ahol számos kutatási-fejlesztési téma igényli a szakirodalmi megalapozást, s ez jó alap az együttműködésre.

Mosonmagyaróvár volt az egyik első hely, ahol Ujhelyi Imre tejszövetkezetet alapított. A szövetkezetek fejlődését követve akadtunk rá a *budapesti tejipar történetét* bemutató érdekes blogra (<http://bptejipartortenete.blogspot.hu/>), amelynek alapja Gere Istvánnak az 1980-as évek végén készült kézirata, valamint *A magyar élelmiszeripar története* című

¹ Forrás: <http://repositories.webometrics.info/en/Europe/Hungary>. A letöltés időpontja: 2014. augusztus 31.

² Bővebben ld.: https://dea.lib.unideb.hu/.../iDEA_portalrendszer.pdf

mű 1986-os kiadása. A sajnálatos módon elég sok hibával és szaggatottan közzétett kézirat és a blogger kiegészítései érdekes adalékokkal szolgálnak a Budapesti Központi Tejcsarnok Szövetkezet működéséről, amelynek székhelye az egyetem Rottenbiller utcai épületével szemben volt. Természetesen régi könyveink között is számos van, amely a tejgazdálkodással, tejszövetkezetekkel foglalkozik. Míg a blogbeli kézirat nyomtatott megjelenítése, ez utóbbiak digitalizálása lehet közérdekű feladat.

Vannak azonban könyvek, amelyek már ma elérhetőek teljes szöveggel, s amelyek a tejes témán kívül a történeti kutatások iránt érdeklődők örömeire szolgálhatnak. Ilyen például Nagyváthy János *Magyar practicus tenyésztető* című műve, amely külön fejezetben foglalkozik a „svajzeriákkal” – azaz a házi tejtermeléssel. További könyvei (és Pethe Ferenc művei) olvashatók a Kosáry Domokos Könyvtár és Levéltár digitális gyűjteményében (SZIA Archívum, régi és ritka könyvek: http://rrkonyvek.szies.hu/jadox/portal/_ns:YVA tMTFKYWFhMmE2YWEtMTAwMDB8ZXByb2Nlc3M9MT1kZWZhdWx0/search.psm1).

Egy tehenészetben is gyűjtöttünk élményeket egy hajnali fejés alkalmával. A tejelő tehenek élete laikus szemmel nehezen elfogadható. A viselkedésüket oly jól ismerő, jólétükért, stresszmentes kezelésükért küzdő és azt találmányaival is segítő *Temple Grandin* professzor életéről 2010-ben készült film, amelyet itt-ott az interneten is megtekinthetünk, illetve DVD-n is megvásárolhatunk. A mellett, hogy megtudjuk, hogy válhat egy autista gyermek sikeres tudóssá³, sokat tanulhatunk a szarvasmarhák etológiájáról is. *Grandin* munkásságának eredménye mutatkozik meg abban a nyugalomban, rutinban, ahogyan a tehenek a fejési karusszelhez közelítenek, arról lelépnek, ahogyan a fejéshez beállnak. Egy-két kivétellel semmilyen emberi beavatkozásra nincs szükség ahhoz, hogy

a fejés művelete zökkenőmentesen menjen végbe.

A tejelő tehenek tartástechnológiájáról olvashatunk a Digitális Tankönyvtárban is, amelyben mezőgazdasági területről 105 elektronikus könyv található meg, közöttük a Holló István és Szabó Ferenc által jegyzett *Szarvasmarhatenyésztés* (2011), és ezen belül a tejelő tehenészet technológiája (http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0059_szarvasmarha_tenyesztes/adaatok.html).

A tankönyvtár (<http://www.tankonyvtar.hu/hu/>) integrált magában több ezer régebbi szakkönyvet az Elsevier kiadótól is. A keresés viszonylag pontatlan, nehézkes, sok tételt kell átfutni, mielőtt rábukkanunk olyan érdekességekre mint például a *Pathophysiology of Parasitic Infection*, *Spontaneous Animal Models of Human Disease*, *Aflatoxin*. Ezeknek a teljes szövege csak a campus területéről érhető el, de ha valaki számára érdekesek az 1960-as 1970-es évekbeli ismeretek, a tartalomjegyzékből kiválaszthatja és a könyvtártól kérheti a megfelelő fejezetet.

Az elektronikus források egyre bővülő tárházát a könyvtár egy linkmegosztó oldalon, a NetVibes-on gyűjti folyamatosan (<http://www.netvibes.com/aotk>), amely szabadon elérhető és használható. Új nyomtatott könyveinkről pedig a honlap „új könyvek” fejezetéből tájékozódhatnak (<http://konyvtar.univet.hu> – Új könyvek).

A jó könyvtáros holtig tanul, de nemcsak tanul, hanem az általa ellátott szakma trendjeit is érzékelnie kell ahhoz, hogy egy lépéssel az igények előtt járjon. Ennek legfőbb záloga a szakirodalom és az elektronikus információk folyamatos figyelemmel kísérése és a párbeszéd a gyakorló szakemberekkel, kutatókkal, oktatókkal. (O.É.)

Gazdikönyvtár

Elsősorban a kötelepéldány-szolgáltatón keresztül gyakran jutunk hozzá állat- és vadástörténetekhez, színvonalas ismeretterjesztő művekhez az állattartással kapcsolatban. Az utóbbi években ezek olyan nagy számban (és változó minőségben) jelennek meg, hogy gyűjtésükre teljességgel nem vállalkozhatunk, de lemondani sem szeretnénk róluk. Tapasztaltuk ugyanis, hogy a történeteket hallgatóink szívesen kölcsönzik a vizsgaidőszakban „lazító” olvasmányként, és meggyőződésünk, hogy a színvonalas ismeretterjesztés is kötelességünk.

Eddig csak néhány érdeklődő gazda tévedt be a könyvtárba. Most szeretnénk elérni azt, hogy akik eddig nagy izgalomban az egyre szépülő parkot róva várták, hogy hazavihessék kedvencüket egy-egy hosszadalmasabb beavatkozás után, vagy szeretnének bővebben olvasni a rendelőben elhangzott

táplálási, tartási tanácsokról, esetleg új kedvenc befogadására készülnek, idomítási ismereteket szeretnének, vagy az egészségügyi problémák iránt érdeklődnek mélyebben, megtalálják a könyvtárat és a számukra kialakított speciális gyűjteményt.

Az ún. „gazdikönyvtár” a törzsgyűjtemény szakcsoport-beosztását követi, az ebből kiválasztott, a nagyközönségnek írott könyveket gyűjtöttük egybe, kiegészítve szépirodalmi alkotásokkal. A kedvencekkel kapcsolatos ismeretterjesztő, népszerű tudományos könyveken kívül néhány gyermekkönyv, színes album és a különböző állatos hobbikhoz (horgászat, vadászat, voltizsálás, agility stb.) kapcsolódó irodalom várja a tulajdonosokat. Kölcsönözhetőek természetfilmek is. Manapság már a folyóiratok ára sem csekély, így akinek várakoznia kell vagy a népszerűbb szakfolyóiratokat szeretné követni, az leülhet és hozzájuthat olyan újságokhoz, mint a *Természet Világa*, az *Élet és Tudomány*, a *Magyar Horgász*, *Méhészet* stb.

A gazdikönyvtárba nemcsak az egyetemi klinikán, hanem a rendelőkben megforduló felelős állattartókat is várjuk. (O.É.)

A tudomány számokban

Minden évben izgalommal várják a tudósok (és a folyóirat-szerkesztők) az előző évre vonatkozó impakt faktorok jegyzékét. Vajon nő vagy csökken a folyóirat – következőképpen a benne publikálók – értéke a tudományos „piacon”?

A nyáron jött ki a Thomson-Reuters cég releváns adatbázisa, a *Journal Citation Reports* frissítése, amely nemcsak a 2013. évi impakt faktorokat és egyéb adatokat tartalmazza, hanem előtérbe helyezte az adatok szemléletes bemutatását is. A „veterinary science” kategóriát választva például azonnali látjuk, hogy 129 folyóirat sorolódik ide, amelyek medián impakt faktora 0,907 (a 205. évi 5,3-tól kezdve folyamatosan emelkedő), aggregált impakt faktora 1,271.

Könnyű szerrel csoportosíthatjuk az adatokat számos szempont szerint. Megtudhatjuk, hogy 31 magyar kiadású folyóiratnak van impakt faktora, amelyek közül a legmagasabbal az *Express Polymer Letters* (2,953) rendelkezik. Az *Acta Veterinaria Hungarica* (0,802) a nyolcadik, a *Magyar Állatorvosok Lapja* (0,185) a 29. helyen áll. (A 129 állatorvosi folyóirat rangsorában lapjaink a 74., illetve 121. helyet foglalják el.) Az adatok azt is megmutatják, hogy önidezés nélkül hogyan alakulna a folyóiratok impakt faktora: az *Acta* alig veszítene belőle, a *MÁL*-é viszont harmadára esne. Ez természetes a nem angol nyelvű folyóiratoknál, amelyeknek a szerzői – nemzeti orgánumba írva – szükségképpen hivatkoznak a közlő folyóiraatra.

Persze soha ne feledjük: a bibliometriai statisztika csak az egyik lehetséges értékmérője a tudományos teljesítménynek. (O.É.)

³ *Grandin* nemcsak a tehenek jóllétéről, hanem az autizmussal való együttéléséről is számos előadást tartott és tart, amelyek a youtube-on meghallgathatók angol nyelven.